דעות אחרונות
30.10.2008

יוסי אבני-לוי • בלי תירוצים

רכבת לירושלים עכשיו

מבחן הרכבת הוא המבחן החשוב ביותר המונה כיום על סדר היום הישראלי בתחום התשתית.

מדובר ב"קו פרשת מים" אסטרטגי, שיכריע לאן מועדות פניה של ישראל על סף העשור השביעי לקיומה: אם לאירופיזציה של המשק ושל החברה, עם רשת משוכללת, יעילה, דיירקנית, נוחה ונעימה שתכסה את אחת המדינות הצפופות בעולם – או לקיבועה של ישראל עמוק בחיץ העולם השלישי, עם מערכת הסעת המונים מסורבלת, מרופטת ומרושלת, כפי שיש לנו כיום.

ישראל זקוקה נואשות לרכבות מהירות בין הערים הגדולות ולרכבת תחתית משוכללת בגוש דן. אין צורך בתרופת פלא. רצפט הרכבות המהירות נוסה בהצלחה עצומה בכל רחבי תבל, ואם ניישם אותו נזניק את ישראל שנת אור קדימה. רכבת מהירה תתרום לעוצמתה של ישראל לא פחות ממטוס קרב מתקדם. ערים בעולם מתחדרות ברכבות של הדור הבא. אצלנו, במדינת המוח היהודי, נוסעים עדיין בדיליז'אנסים של הברזל, רק שהפ־עם קוראים להם אוטובוסים.

תשתית התחבורה הפרימיטיבית בישראל מעכבת כבר שני דורות את מיצוי עוצמתה הכלכלית הייחודית, אבל הצורך החיוני ברכבת טרם עלה לדיון רציני על השולחן. לפי אומ־נים זהירים, המשק שלנו מאבד מדי שנה בשנה כ־15 מיליארד שקלים (פי שלושה לערך מעלותו החד־פעמית של הקו המעוכב מתל אביב לירושלים) עקב פקקים, זיהום, תאונות ואובדן שעות עבודה. שלא לדבר על אובדן חיים. למעלה מ־30 אלף ישראלים קיפחו את חייהם בתאונות דרכים מאז קום המדינה.

תייר שנוחת בארץ הקודש מביט בהשתוממות אל מסלו־לי האספלט שנמתחים לכל שהעין מבטת ומחפש לשווא רכבת

אין רכבת מנתב"ג לירושלים? תמה התייר, אפילו בבנגלדש יש רכבת לעיר הבירה!

שתסיע אותו לעיר הבירה. "אתה ודאי מתבדח", סח לי בהשתו־ממות תייר אירופי שהגיע לראשונה בחייו לישראל. "אין רכבת מנתב"ג לירושלים? אפילו בבנגלדש יש רכבת לעיר הבירה!"

אין, התחמקתי באי נחת. הבטיחו שתתיה. אולי בשנת 2009, אולי בשנת 2014.

"מה פתאום 2014?" התכעס התייר. "ישראל, שמייצרת טי־לים וטנקים מתקדמים ומסוגלת ליירט מחשבות מהודו ועד כוש – אינה מסוגלת להניח מסילת ברזל פשוטה למרחק 60 קילו־מטרים?"

ישראל מתייחסת לרכבת בחשדנות ובעקימת שפתיים, כאילו הייתה בן חורג במשפחה המקרטעת של כלי התחבורה של העולם הישן. גם בערים שחוברו לרשת המסילות, בעיקר לאורך מישור החוף (הרצליה, נתניה, חדרה), תחנות הרכבת נבנו בחן פונקציונלי של שוק ירקות סיטונאי. רובן מחייבות המשך נסיעה למרכז העיר באוטובוס או ברכב פרטי. והרי המהות הפנימית של רעיון הרכבת היא לאפשר לאדם להגיע למחוז חפצו מבלי להיזקק לרכב פרטי.

מי מתנכל לרכבת זה 60 שנה? עתיד הרכבת, רבותיי, הוא המבחן הגדול שיכריע את איכות חיינו לדורות הבאים. אסור שהוא יושלך כסוגיה טכנית ותקציבית מעיקה משולחנו של פקיד זה למכתבתו של פקיד אחר. רכבת מהירה לירושלים היא נכס אדיר, לא מטרד. רכבות מהירות יחוללו את המהפכה הב־ריאה של ישראל, והן חייבות לנטוע ויחי מה. שאלת העלות היא משנית. האלטרנטיבה עלולה להיות טראגית הרבה יותר. אם גם־מיץ אותה, הרכבת המהירה תיסע למחוזות אחרים ותשאיר אות־נו הרחק מאחור.

יוסי אבני־לוי, איש משרד החוץ, מחבר "איש ללא צל" ו"דודה פרחומה לא היתה זונה", זכה בפרס ראש הממשלה לספרות לשנת 2007

אריאל רובינשטיין • כלבלה ישנה-חדשה

הפוד קו־אופ ברחוב יונין

עובר אורח שיחלוף ליד הפור קו־אופ, ברחוב יונין בשכונת פארק סלופ שבברוקלין, יתרשם מהאנדרטה המו־צבת בחזית המקום לזכר כבאי ברוקלין שקי־פחו חייהם בפיגוע התאומים. אם יבחין שליד האנדרטה יש סופרמרקט וינסה לרכוש שם מזון, ייתקל באנשים לבושים באפודה צבעו־נית עם חזות של מתנדבים במשמר האזרחי, שיבהירו לו בנימוס כי לא יוכל לרכוש דבר בקו־אופ בטרם יתקבל כחבר. בינתיים ישמחו לארח אותו לסיור היכרות עם המדפים.

עשרה צעירים (לפחות חמישה מהם יהודים) חברו ב־1973 כדי לספק מענה לכו־חות השוק. אחד מהם, היום מנהל הקו־אופ, אומר לי בצניעות, שבסך הכל רצו להשיג מזון איכותי במחיר שצעירים בשולי המע־מד הבינוני יוכלו להרשות לעצמם. מדובר בקואופרטיב של צרכנים ולא של עובדים. 75% מהעבודה בחנות נעשית בידי חברי הקו־אופ. כל חבר מתחייב לעבוד בקו־אופ כשלוש שעות בחודש. את שאר המטלות ממלאים עובדים משכרם 22 דולר לשעה, גבוה בה־רבה משכר עמיתיהם בסופרמרקטים אחרים. כמובן שכל הקופאים והקופאיות עובדים בי־שיבה, ולא בגלל אימתו של חוק פדרלי.

מדיניות המחירים בקו־אופ אחידה: עלות פלוס 20%. המחירים נמוכים בכשישית מב־מרבית הסופרמרקטים בסביבה. חברי הוועד המנהל של הקו־אופ נבחרים על ידי כלל הח־ברים. הוועד קובע את שכר המנהלים (הנק־ראים "מתאמים"). פעם בחודש מתכנסים הח־ברים (היותר מסורים) לדיון בעקרונות הקו־אופ ומצביעים על המלצות לוועד המנהל.

יש בקו־אופ מדפים של אוכל "בריא" אבל אפשר לקנות שם גם ג'אנק־פוד. כדי לחסוך בשטח תצוגה, המדפים קטנים וממולאים בת־דירות. הסדר בחנות למופת. כל מוצר נמצא במקום אחד בלבד. אין מבצעי הנחות. בקופה עושים רק חשבון ולא מנסים לפתות את הל־קוח לקנות חבילת סבונים מיותרת. אין כר־טיסי מועדון, אין נקודות, אין הגרלות לחו־פשה בברמודה. גם לא מציעים למכירה מש־חת שיניים בחצי מחיר למי שיקנה קילו של סוכריות טופי.

ב־1973 הייתה פארק סלופ שדה קרב לכנו־פיות עבריינים. היום זוהי שכונה חביבה. בדרי־רות המשקיפות אל הפארק כבר גרים כוכבי קולנוע. אבל גם עם הרכב אוכלוסייה בורגני זה, ובטרם המשבר הכלכלי הנוכחי, הגיע הקו־אופ אל גבול יכולתו לצרף חברים חדשים.

ההיגיון הכלכלי שאליו מטיפים בספ־רי הלימוד בכלכלה אומר שקו־אופ כזה אינו יעיל: ערך העבודה של החברים גבוה בהרבה מהשכר בענף. אבל מושג היעילות הכלכלית אינו מביא בחשבון שלבני אדם יש גם הנאות שאינן חומריות. אנחנו לא אוהבים את התא־גידים הגדולים המעצבים את חיינו ונכנסים לכיסנו. אנחנו סולדים מקללת הפרסומות ומתכסיסי השיווק. חברי הפור קו־אופ בפא־רק סלופ לא רק שפטורים מכל אלה, אלא גם חוסכים בהוצאותיהם. ודרך אגב, ככל שהת־רשמתי מדובר בסינגלס בר הטוב באזור.

רק משברים קשים מכשירים את הקר־קע לרפורמות מקיפות. המשבר הנוכחי הצ־ליח לשבור אפילו את אלן גרינספן, שהודה ששגה בהערכת יכולתם הכל יכולה של כו־חות השוק לפתור את בעיות העולם. זה מש־בר עמוק דיו כדי להביא להרהור בשינוי כמה סדרי בראשית.

הפוד קו־אופ הינו מציאות שיכולה להיות משל. מלבד פור קו־אופ יש מקום לקו־אופים אחרים, וקודם לכל "כספ קו־אופ". בישראל הקטנה קראו להן אגודות של הלוואה וחי־סכון. אגודות כאלה עדיין נפוצות בארצות הברית הקפיטליסטית, והן מתגאות עכשיו באיתנותן הכלכלית. זו הזדמנות לארגן את חיינו היומיומיים באופן שיקטין את כוח התא־גידים ובעלי הממון ויעשה את חיינו שאחרי המשבר קצת יותר טובים וקו־אופיים.

עינת רמון • פרשת נח

ראו הוזהרנו

הראשונה והעיקרית מבין המשי־מות שהטיל בורא עולם על האדם הייתה: "ויקח ה' אלוהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב', ט"ו). המין האנושי, זכר ונקבה שבורכו בי־כולתם לדרות בטבע ובזולתם, נצטווה לכ־בוש את תאותיו. אחריות זו הביאה את חז"ל לראות בחיים האנושיים דרך המתפצלת לש־ני נתיבים: "כל מי שהוא מסוגל במצוות ומ־עשים טובים הרי גן עדן, וכל מי שאינו מסוגל במצוות ומעשים טובים הרי גהינום".

אך הנבראים בצלם כשלו מיד עם היב־ראם. מהו עיצבון הלב האלוהי, רגש האכו־בה הנורא של הבורא מהאדם? רק הנשגב מכל ידע. "ויראם ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום... ויתעצב אל לבו" (בראשית ו', ו').

בדור המבול, שעה ש"מלאה הארץ חמס" (בראשית ו', י"ב), בחר האל בהשחתת המשחי־תים. 150 יום גברו המים על הארץ כדי למחות את היצירה האלוהית הראשונה. שארית פליט־תה נסתגרה ברווחק בתיבת נח, "זכר ונקבה מכל בשר". נשמרו כגרעין החיים לעתיד לבוא.

עם כאתם מן התיבה נתן להם האל את הק־שת. אך להט החרב המתהפכת המשיכה לע־צור בהם מהיות אלוהים, והיא מתנוצצת בדרו־רנו, דור העבדים לידע ולממון שסופו הרס.

שעה שדנו חכמי ישראל בחטאו של דור המבול סבר רבי יוחנן, ראש הישיבה בטב־ריה במאה השלישית, כי "השחית כל בשר את דרכו על הארץ"... מלמד שהרביעו בהמה על חיה, וחיה על בהמה, והכל על אדם ואדם על הכל" (סנהדרין, ק"ח ע"א).

חטאו של דור המבול היה, לשיטת רבי יוחנן, שיבוש סדרי הרבייה בטבע. ואכן, בי־מינו מסוגלים מדענים להכליא תאי אדם עם תאי חיה (חוק המתיר זאת עובר בימים אלה ללא דיון ציבורי בפרלמנט באנגליה), להכ־ליא ביציות של שתי נשים ולייצר תינוק ללא זרע וללא גבר ועוד יד המדע נטויה.

ותיקי דורנו נכחו בשירות המדע את "האדם העליון" בתאי הגזים, בגולאגים בסי־ביר, בהשמדות המונית ובהטלת פצצות האטום. אנו עדים לטכנולוגיה המשבשת בשקט גם את תהליך הרבייה העדין כשילוב זכר ונקבה בכל מין.

הערובה שתימשך בריתו של האל עם צא־צאי נח "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבתו" (בראשית ח', כ"ב) פגה עם המצאת האטום וההנדסה הגנטית. יוהרת האדם לשבש את סדרי הטבע, יצירת האלוהים, היא האזהרה החמורה של פרשת נח. אזהרה זו רובצת לפ־תחו של האדם המודרני יותר מכל.

הרבה ד"ר עינת רמון היא דיקנית בית המדרש לרבנים (ממורתיים) ע"ש שכטר ומחברת הספר "חיים חדשים", על הגורדון הדתית של א. ד. גורדון

גדעון עשת • המשבר הפיננסי

להציל את הבנקים מהבנקאים

הידיעה שהתפרסמה השבוע זכתה להצנעת יתר: נגיד בנק ישראל, סטנלי פישר, שלל מבנק הפועלים את ההיתר שנתן לו בעבר לרכוש בנק באוקראינה. הפועלים סיכם על העסקה עקרונית לפני כשנה והיה אמור לבצע את התשלום – כחצי מיליארד שקל – בזמן הקרוב. פישר הטיל וטו.

פרשנות אפשרית למהלך של הנגיד היא שפישר הביע אי־אמון בהנהלת בנק הפועלים. הוא חשב שעסקה כזו בנ־סיבות הנוכחיות מסוכנת (אוקראינה במצב קשה במיוחד ונזקקת לסיוע מסיבי של קרן המטבע הבינלאומית להצלת כלכלתה), ונאלץ לאסור על הבנק לבצעה כי הנהלתו לא הייתה מוכנה לעשות כן בעצמה.

בפרשנות הזו תמוה מאוד שפישר לא הביא לפיטורי מנהלי הפועלים והסתפק בעצירת העסקה. הרי יש חשש שמנהלי הבנק יעשו עסקות כושלות, אפילו בהיקפים כס־פיים גדולים יותר, אם יושארו במקומם.

אבל ספק אם הפרשנות הזו נכונה. בנק הפועלים חתם על העסקה. כמו כל עסקה גם את זו אפשר להפר. אלא שה־פועלים לא יכול להפר עסקה כי בכך יאבד את האמון בו – ובנק בלי אמון זה בנק שפושט רגל. אם הפועלים היה מפר את ההסכם, כל אדם נבון היה מושך את כספו מהבנק.

אפשר גם לשער, כאן לא נדרשת תבונה כלכלית, שאם הפועלים היה מחליט היום על ביצוע העסקה, ולא לפני שנה, לא הייתה עסקה. בטח לא במחיר שנקבע לפני שנה. זו חוכמה שלאחר מעשה, ולכן אינה חוכמה גדולה.

פישר הציל את בנק הפועלים מעצמו. בהסכם הרכי־שה של הבנק מאוקראינה יש סעיף שלפיו הרכישה מותנית באישור בנק ישראל. בלי האישור אין עסקה. נגיד בנק יש־ראל לקח אחריות ועשה מה שעשה. בצניעות מוזרה.

מהלך דרמטי כל־כך ובנק ישראל שותק. הידיעה על החלטתו של פישר נמסרה על ידי... בנק הפועלים. הדוברות של הבנק המרכזי, שמפגיזה את התקשורת בעשרות הודעות מדי חודש, שמרה על שקט לא אופייני. אולי כדי שנחשוב שהנגיד אכן נותן אמון בהנהלת הבנק הנתון לפיקוחו.

וזה אמור להפתיע. בנק הפועלים הרי השקיע מיליארדים באיגרות חוב (וניירות ערך דומים) מהסוג הזבלי, פרי מו־חם הקודח של בנקים להשקעות ממעוז הקפיטליזם האמ־ריקאי. השקיע – והפסיד. הפסיד פי כמה וכמה יותר מאשר היה מפסיד אילו ביצע את ההשקעה שנעצרה בבנק האוק־ראיני. הנה סיבה לא רעה לבקש מדני דנקנר (הירי"ד) וצבי זיו (המנכ"ל) לעבור לעבוד בבדיקת מהימנות החתימות על צ'קים שנתנו בעלי חשבונות בבנק.

אבל פישר לא ביקש את ההעברה הזו. הוא נותן בהם אמון אף שטעו בשיקול דעת, ובגדול. קצת קשה להבין על סמך מה? הוא סומך גם על שאר מנהלי הבנקים שמקצתם אף הם השקיעו כספים בזבל אמריקאי מזיק, אם בי ממדים קט־נים בהרבה מהפועלים.

איתרע מזלו של פישר שלרכישת בנק אוקראיני נדרשת הסכמתו, וכך יכול היה לעצור את הטעות העסקית בטרם בוצעה. אך הנגיד נמנע מלשנות את ההוראות לגבי נוהגים עסקיים אחרים של הבנקים. למרות המשבר הפיננסי העול־מי ולמרות שהבנקים בישראל החלו במהלך דרמטי של הע־לאת ריבית לציבור בעת שהנגיד עצמו מפחית את הרי־בית – עולם הפיקוח של בנק ישראל נוהג כפי שנהג טרם האירועים הקשים של העת האחרונה.

במצב הנוכחי, אם המשבר יעצים זה יהיה רק בגלל הבנ־קים. הם, שנכוו ברותחין, נזהרים עתה בצוננין. הם שמיהרו להשקיע בזבל, מונעים עתה כסף מעסקים טובים. הם מח־זיקים כסף צמוד לכיס, ולא משחררים. אי־אפשר לתת למ־צב הזה להעמיק כי הסיכון עצום. הפיקוח על הבנקים חייב להוציא בעת הזו הוראות חדות וברורות, שיצילו את הבנ־קים מידי הבנקאים שהפחד משתק אותם.

מראה מקום • **אילן ספירא**

דימונה. הריקוד מאחד את כל קהילת העבריים, כאילו נולדו לרקוד. בכל מקום, בכל אירוע, הריקוד יַלווה ויעטוף את השמחה בתנועה שעוקבת אחר המוזיקה. צלולה (שמה של הבחורה) שקטה וביישנית בדרך כלל, אך ברגע שבו הופיעה בריקוד מול אנשי הקהילה, כאילו פרצה לעולם אחר של חופש ועוצמה. ולא מדובר רק בהיפ־הופ קופצני וחד, אלא גם בריקוד עדין, רוחני, למרות שהוא מתבצע על מרצפות בטון אפורות בלב דימונה.

בעז אוקון • מחדלי הפרקליטות

שופטים על הכוונת

בזמן האחרון הפכו שופטים עצמאיים מדי לשק חבטות לתסכולי המשטרה והפרקליטות. במקום להתמודד עם מחדלים חקירתיים וחוזר אונים מקצועי מפנים אצבע מאשימה לשופטים וטוענים שהם מכשילים את המאבק בפשי־עה. עד מהרה הופכת האצבע המאשימה גם לאצבע מאיימת: אם לא תחליטו מה שמצפים מכם – תיחשפו לפרסומים עוינים מט־עם כל מיני גורמים בכירים.

קל להיזכר בזמזום הפרקליטותי שאפף את פרשת קצב. אל־מלא בית המשפט העליון, אמרו גורמים בכירים, הכל כבר היה מאחורינו. התברר שהומזום הזה הוא רחליל שנועד להסיח את הדעת מתהליך עקום של קבלת החלטות, שבגדרו הציעה הפ־רקליטות הסדר טיעון עוד לפני שסיימה את בחינת הראיות שיש נגד קצב. השופט בדימוס אמנון סטרשנוב אמר (ואני מצ־טט מתוך הזיכרון) שאת הפרשה הזו עוד ילמדו בבתי הספר למ־שפטים, בתור דוגמה איך לא לנהל תיק פלילי.

את החשודים ברצח פרופ' דוד ניב שיחרר בית המשפט מא־חר שלא היו די ראיות הקושרות בינם לבין הרצח, חרף החשדות הכבדים. הפרקליטות מיהרה להגיש ערר לבית המשפט העליון. גורמים עלומים במשטרה אמרו שהשופטת הכשילה את הח־קירה וקיוו שבית המשפט העליון יעמיד אותה במקומה. הם גם תהו איך העזה השופטת לבקר את דרכי העבודה של היועץ המ־שפטי לממשלה. העניין נגמר בקול דממה דקה, כאשר השופטת מרים נאור קבעה שאין בסיס להערכה שתתרחש בחקירה פרי־צת דרך המצדיקה את המשך המעצר.

אבל השיא שייך להתנפלות על השופטת דליה גנות, שהעזה לשחרר למעצר בית חשודים בסחר בנשים. היא הואשמה בחוסר

במקום להתמודד עם חוסר אונים מקצועי מפנים אצבע מאשימה לשופטים וטוענים שהם מכשילים את המאבק

רגישות לקורבנות הסחר. אלה שטויות. השופטת ציינה שעבי־רת הסחר היא עבירה חמורה ביותר: "מיותר לציין שאילו מצא־תי תשתית ראייתית, ולו דלה, להרשעת מי מהנאשמים בעבירה זו, הייתי מורה מיד על מעצרם עד תום ההליכים".

אולם בחומר שהגישה הפרקליטות, שכלל חמישה קלסרים עם מסמכים, "לא הובאה כל ראיה המתייחסת 'לרכישתן' של מי מהמתלוננות... לא הובאה כל ראיה לביצוע תשלום תמורת הבאתן של המתלוננות לארץ... ולא הובאה כל ראיה שניתן לה־סיק ממנה קיומו של פיקוח או שליטה על תנועותיהן של המת־לוננות או היקף עבודתן".

רק כדי לבסס מסקנה זו, ולא כדי "לשבח" את הסרסורים, הפנתה השופטת גנות לראיות שלפיהן מפתחות הדירה בה הת־גוררו הבנות היו ברשותן ובחזקתן בלבד, דרכוניהן היו בידיהן, היה להן מכשיר טלפון סלולרי, הן היו חופשיות לצאת לקניות ולא הופעלה כלפיהן אלימות כלשהי.

בקשר לכך היא ציינה שאחת המתלוננות נחה ונמנעה מע־בודה בזמן המחזור החודשי. השופטת לא זילולה בעבירת הס־רסורות לזנות ולא הייתה "בעד" הסרסורים. להפך. היא אמרה שהתנהגות הנאשמים "בוויה ומתועבת בעיניי", אבל לפי החוק זו אינה עילה למעצר עד תום ההליכים.

אם זה לא מצא חן בעיני הפרקליטות, אפשר היה להגיש ערר לבית המשפט העליון. ערר כזה לא הוגש. הפרקליטות יוד־עת למה. במקום לברר למה מגישים חמישה קלסרים שאין בהם אפילו ראיה דלה לאשמה, במקום לבדוק מדוע מנהלים מש־פט ארוך ומורכב על סחר בנשים (כשאין די ראיות) ולא מסת־פקים במשפט מהיר ויעיל על סרסורות (שיכול להיגמר אף הוא במאסר ממושך) מחטיפים לשופטת על הראש בכיכר השוק וב־רחוב.

ככה מתארגנת הפגנה מול ביתה ורודפים טמפונים לתי־בת הדואר שלה. מתברר שאם אין עילת מעצר יש מי שחושב שניתן להפעיל אל לחץ ההמון על השופטים כדי ללמד אותם לקח, וזאת רק משום שהם ממלאים את תפקידם ומסרבים לה־פוך לחותמת גומי של גורמי התביעה.

© **כל הזכויות שמורות לידיעות אחרונות בע"מ**
אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לשדר בדרך כלשהי (בכתב, בדפוס או במדיה אחרת) – ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר – חלק כלשהו של העיתון (לרבות טקסט, איורים, צילומים, תמונות, מפות, גרפיקה) הן בגרסה טקסטואלית והן בדפים מעוצבים, לרבות באמצעות הקלטה והקלדה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציאה לאור, ידיעות אחרונות בע"מ